

PRILOG KRITICI ANTISEMITIZMA

Na kraju svog polemičkog teksta Antisemitski diskurs kao jezičko-ekspresivni paternalizam, u kojem me optužuje za antisemitizam, doduše benigni, Aleksandar Prnjat piše: „Kao što verujem i da o pitanju antisemitskog diskursa sa Kinđićem ubuduće neću nastavljati debatu“¹. Tom svojom izjavom kolega Prnjat me je doveo u nezgodnu situaciju. Ako ne odgovorim na njegov tekst može se steći utisak da sam naprosto zanemio poražen njegovom kritikom, a ako odgovorim, da uživam u nepotrebnim polemikama. Pošto čovek obično bira manje zlo, odlučio sam da mu ipak odgovorim, i to veoma kratko, budući da bi se duži odgovor mogao protumačiti kao izraz želje za dominacijom, povređivanjem sagovornika i sl.

Po meni, cilj polemike koja odgovara svom pojmu je približavanje istini o predmetu spora sučeljavanjem protivstavljenih argumenata. Od takve polemike, koja nije puko poprište zapenušanih strasti, koristi će svakako imati ne samo polemičari nego i svi oni koji rasuđuju o iznetim argumentima. Polemičar, vođen željom za doseganjem istine, pa ma kakva ona bila, treba da se usredsredi na procenu ubedljivosti protivnikovih argumenata, kao i da sam ponudi valjane argumente, izbegavajući pritom da se ogreši o protivnikovu ličnost. U osobi sa kojom se vodi polemika ne treba videti neprijatelja koga treba pošto-poto poraziti, već saradnika na zajedničkom putu ka istini, koja je sama po sebi lekovita.

Ako tako odredimo okvire istinske polemike, onda bi se očekivalo da se polemičar potruži oko toga da ponudi što uverljivije argumente za svoje stavove, kako bi omogućio suprotnoj strani da uvidi svoju zabludu. Oni koji svoje biće ne poistovećuju sa iznetim tvrdnjama, koji se nisu postvarili u teorijskom smi-

1 Vidi: Prnjat A., Antisemitski diskurs kao jezičko-ekspresivni paternalizam, *Kultura* br. 134, str. 399.

slu, pre će osetiti zahvalnost što je njihova zabluda dovedena u pitanje nego ljutnju što su navodno poraženi u polemici.

Imajući u vidu rečeno, zapitajmo se da li se Aleksandar Prnjat potrudio da ponudi argumente za svoju tvrdnju da ja zastupam antisemitizam, kako bi mi time pomogao da uvidim ne samo teorijsku nego i ljudsku pogubnost stavova koje zastupam. Iako je on svoju optužbu malo ublažio konstatacijom da se radi o benignom antisemitizmu, ona je ipak isuviše ozbiljna da bi se tek tako iznela. Nakon što je naveo moje reči: „Uprkos brojnim proročkim naznakama, ograničivši se na usko, nacionalističko-političko shvatanje Mesije, sputani legalističkim rabinskim duhom, nisu bili prijemčivi za Hristovu univerzalnu misiju spasenja. Ne samo što su razapeli Hrista, nego je i većina jevrejskog naroda, uprkos Duhom Svetim nadahnutom delatnošću apostola, ostala tvrdokorna u odbijanju pokajanja i priznavanju Isusa za Mesiju, tj. Hrista. (...) Ne prihvativši pravog Mesiju, Jevreji nisu odustali od mesijanske ideje“, Prnjat se zadovoljava time da naprosto kaže: „Moram priznati da mi je antisemitizam ovih stavova izgledao, a i sada mi izgleda, samoočigledan“².

Problem je, međutim, što meni to nije samoočigledno, baš kao ni osobama koje sam pitao za mišljenje. Umesto da me posave-
tuju da se pokajem i odreknem onog što sam napisao, one tvrde da i same misle isto što i ja. Po njima, a i po meni, ono što sam napisao naprosto je sadržina hrišćanskog učenja. Ukoliko bi neko, zarad političke korektnosti, odustao od ispovedanja vere da je Isus istinski Mesija, tj. Hristos, samim tim bi prestao da bude hrišćanin.

Doduše, neko bi mogao da primeti da je izbor osoba koje sam pitao za mišljenje pristrasan, budući da sam se obraćao uglavnom hrišćanskim vernicima. Ne osporavajući valjanost takve primedbe, smatram da na nju, bar ovom prilikom, ne moram da odgovorim, jer se sam Aleksandar Prnjat, koji me optužuje za antisemitizam, deklarirao kao hrišćanski vernik. Naime, on eksplicitno o sebi kaže: „Ja, na primer, verujem da je Isus iz Nazareta *istiniti* Mesija...“ (podvukao ZK)³.

Za razliku od Prnjata koji se poziva na samoočiglednost, koja to, kao što se pokazalo, ipak nije, potrudicu se da mu logičko-filozofskom argumentacijom pokažem protivrečnost njegove pozicije. Naime, ako uporedimo njegove reči o Isusu kao istinitom Mesiji i moje reči, u kojima on prepoznaje antisemitizam,

2 Ibid., str. 396.

3 Ibid., str. 398. U nastavku rečenice Prnjat dodaje da njegova vera nije uporediva sa naučnim znanjem, ali pošto tema ove polemike nije odnos znanja i vere uzdržaću se od elaboriranja tog problema, kao i od tumačenja razlike između hipotetičkih, kategoričkih i apodiktičkih iskaza.

videćemo da između njih nema nikakve bitnije razlike, da one zapravo govore isto. Nije teško zaključiti da ja samo eksplicitno iskazujem ono što Aleksandar Prnjat implicitno tvrdi. Samim tim što tvrdi da veruje da je Isus iz Nazareta „istiniti Mesija“, on pravi razliku između istinitog/istinskog i lažnog Mesije. A ako je Isus istiniti Mesija, onda je većina jevrejskog naroda pogrešila time što se saglasila da on bude raspjet na krstu. Razlog zbog kojeg su to učinili svakako je taj što u njemu nisu prepoznali istinitog Mesiju, već su smatrali da se radi o lažnom, samozvanom Mesiji. Nisu ga prepoznali jer su, i po istoričarima religije i po teolozima, imali predstavu Mesije koja je bila prevashodno nacionalističko-politička, itd.

Takođe, judaistički vernici i dalje očekuju svog Mesiju, a ne drugi dolazak Hrista, kao što je to slučaj sa hrišćanima. Ako je Isus Hristos istiniti Mesija, onda je Mesija koga većina Jevreja očekuje, po tumačenju svetih otaca, zapravo Antihrist, koji će se roditi iz Danovog plemena.⁴ Možda to zvuči suviše grubo za nežne uši politički korektnih teoretičara, ali to je sadržina hrišćanskog verovanja, baš kao i implikacija Prnjatove tvrdnje da je Isus istiniti Mesija.

Zaključak koji sledi je: Aleksandar Prnjat je, po njegovim vlastitim kriterijumima, takođe antisemita, doduše benigni.

Konsekvence koje bi Prnjat trebalo da povuče, ako je ova argumentacija ispravna, sledeće su: ili da samom sebi prizna da je antisemita, makar prikriveni, neosvešćeni, ili da revidira svoje shvatanje antisemitizma. Preporučujem mu drugu mogućnost. Po meni, pojam antisemitizma mora da uključuje neprijateljstvo i mržnju prema Jevrejima, čega uzgred rečeno nema u mojim tekstovima. Ako se pojam antisemitizma shvati toliko preširoko kao što to Prnjat čini, kao iskazivanje bilo čega što se ne dopadne bilo kom pripadniku jevrejskog naroda, onda je hrišćanstvo samim tim antisemitska religija. I ne samo to. Svaka religija, koja po svojoj prirodi veruje da ispoveda istinu, bila bi samim svojim postojanjem neprijatelj druge. U duhu političke korektnosti, kojem se Prnjat kao teoretičar priklonio, sve religije bi trebalo da odustanu od pretenzija na istinu. Ali ako vernik ne veruje u istinitost svoje vere, u njemu sigurno neće biti religioznog žara, a pogotovo ne podvižničkog duha i spremnosti za žrtvu. Ma koliko se naivno smatralo da bi odustajanje od verovanja u istinitost svoje vere vodilo tolerantnosti i doprinelo miru

4 Zanimljivo bi bilo čuti od Prnjata da li su i tzv. mesijanski Jevreji antisemite. Taj naziv odnosi se na Jevreje koji, uprkos tome što se pridržavaju propisa Tore, priznaju Isusa iz Nazareta za istinitog Mesiju. Po nekim procenama njih u svetu ima oko milion, a u Izraelu oko deset hiljada. Više o tome vidi u: Kindić Z., Mesijanska ideja u novovekovnom judaizmu, *Filozofija i društvo* br. 1, Beograd 2009, str. 66-68.

u svetu, konsekvenca bi zapravo bila gušenje poslednjih snaga otpora pretećem totalitarizmu, čiji obrisi svakim danom postaju sve izraženiji.

Da bi ne samo Aleksandar Prnjat nego i čitaoci imali koristi od ovog polemičkog teksta, nije naodmet ukratko na kraju razmotriti razlog zbog kojeg on ne uviđa protivrečnost u istovremenom zastupanju teze da se nisam libio „izricanja stavova iz arsenala takozvanog hrišćanskog antisemitizma“⁵, da moje reči svedoče o mom (benignom) antisemitizmu, i istovremenog iznošenja svog verovanja da je Isus iz Nazareta „istiniti Mesija“. Razlog, po meni, treba tražiti u tome što bi Prnjat, u skladu sa vladajućom intelektualnom klimom, hteo da kao teoretičar zastupa agnostičku poziciju, a da u privatnom životu bude hrišćanski vernik. Međutim, to baš i nije tako jednostavno, kao što bi neko naivno mogao da pomisli. Naime, takva dvostrukost bar u nekim situacijama može da nam stvori psihološki problem. Život je teško podeliti na vreme kada je čovek teoretičar i vreme kada ispoveda svoju veru.

Ono na šta Prnjat *kao politički korektan teoretičar* najviše ima pravo je tvrdnja da veruje da je Isus Nazarećanin Mesija, uz nužnu ogradu da ipak nije siguran da li se radi o pravom ili lažnom Mesiji. Naime, možda judaistički vernici zaista imaju pravo kada tvrde da je Isus iz Nazareta lažni Mesija i da su hrišćani u zabludi kada očekuju drugi dolazak Hrista.

Ali kada bi to tvrdio, morao bi sam sebi da prizna da je njegova vera ne samo mlaka nego i da se približava pukom mnenju, a na to Prnjat *kao vernik* ipak nije spreman da pristane.

Umesto istrajavanja u podeljenosti, po mom mišljenju, zdravije je izabrati jednu poziciju i konsekventno je zastupati.

Svrha onog što je rečeno nije da se Aleksandar Prnjat dovede u neprijatnu situaciju, već da mu se pomogne da uvidi kontradiktornost njegove pozicije. Pošto sam u tekstu *Kritički osvrt na razlikovanje znanja i vere*, objavljenom u časopisu *Kultura* br. 134, već tematizovao posledice diktata političke korektnosti u teorijskoj sferi, nema potrebe da iznova ukazujem na opasnost ugrožavanja slobode javne upotrebe uma. Verovatno bi diskusija o odnosu znanja i vere bila mnogo plodnija, ali za nju ima vremena, budući da se radi o problemu koji će uvek iznova zaokupljati ljude. Nadam se da sam ipak ovim prilogom makar malo doprineo da se osvetli protivrečnost pozicije onih teoretičara koji bi da privatno (nedeljom) veruju, a javno (radnim danima) budu agnostici.

5 Prnjat A., O jezičko-ekspresivnom paternalizmu: replika Mihailu Markoviću, *Filozofija i društvo* br. 3, Beograd 2009, str. 249.